

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Методичні рекомендації до комплексного тренінгу
для здобувачів вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок» освітньої програми «Фінанси і
кредит» першого (бакалаврського) рівня**

Укладачі: **Берест М. М.**
Полтініна О. П.

Відповідальна за видання **Журавльова І. В.**

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2024

УДК 336(072.034)

М54

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.

Протокол №7 від 05.01.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: Берест М. М.

Полтініна О. П.

Методичні рекомендації до комплексного тренінгу для 13ЕВ здобувачів вищої освіти спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" освітньої програми "Фінанси і кредит" першого (бакалаврського) рівня / укл. М. М. Берест, О. П. Полтініна – Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024 – 49 с. (Укр. мов.)

Надано план та організаційну структуру тренінгу, виділено його змістовні блоки. Подано методичні рекомендації до виконання змістовної частини тренінгу. Розглянуто зміст самостійної роботи здобувачів в межах тренінгу, представлено шкалу оцінювання за результатами його проходження, надано рекомендації здобувачам щодо поведінкових та мотиваційних особливостей участі у тренінгу.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" освітньої програми "Фінанси і кредит" першого (бакалаврського) рівня.

Вступ

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості освіти випускників вищої школи.

У відповідності до сучасної державної освітньої політики підготовка фахівців у будь-якій сфері має здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу. Це означає, що основними результатами діяльності освітніх закладів є не самі по собі знання, уміння, навички, а набір ключових компетентностей в інтелектуальній, громадянсько-правовій, інформаційно-комунікативній та інших сферах життя. Вирішення цієї проблеми передбачає детальне обґрунтування змісту та використання сучасних методів навчально-виховного процесу.

Сьогодні заклади вищої освіти готові впроваджувати сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу. Нові форми навчання розвивають і нові відношення між викладачем і здобувачом, нові суб'єкт-суб'єктні стосунки. Саме групова форма роботи, що набула популярності у вищій школі, сприяє особистісно-орієнтованому навчанню.

Педагогічну технологію можна розглядати як впорядковану систему дій, виконання яких приводить до досягнення поставленої мети, або як системний метод створення, впровадження і визначення цілого процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів. Отже, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів та регулятивів, які застосовуються у навчанні, і як реальний процес навчання.

Особливої уваги в якості педагогічної технології, що допомагає формуванню комунікативних умінь, створенню доброзичливої атмосфери у спілкуванні на практично-семінарському занятті та при цьому забезпечує формування необхідних здобувачу компетентностей заслуговує методика тренінгу.

В ХНЕУ ім. С. Кузнеця у рамках процесу підготовки бакалаврів за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" передбачається проведення комплексного тренінгу. Тренінг

входить до навчального плану та проводиться у 8 семестрі 4 курсу навчання здобувачів.

Мета тренінгу: розвиток у здобувачів сукупності професійно-орієнтованих компетентностей щодо діагностики фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства та формування аналітичних висновків і рекомендацій, спрямованих на забезпечення його стійкого розвитку.

Завдання тренінгу:

систематизація наявних теоретичних знань здобувачів;

переведення отриманих знань в уміння та компетентності через проведення фінансового аналізу конкретного суб'єкта господарювання;

розвиток у здобувачів навичок читання фінансової звітності підприємств;

набуття здобувачами практичних навичок розрахунків фінансових показників;

набуття здобувачами практичних навичок формування аналітичних висновків та рекомендацій;

розвиток професійних компетентностей здобувачів з обґрунтування прогнозних напрямів розвитку фінансової діяльності підприємства.

Результати навчання та компетентності, які набудуть здобувачі освіти за результатами проходження комплексного тренінгу, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Компетентності та результати навчання

Результати навчання	Компетентності
ПР04	ЗК07
ПР06	ЗК09
ПР09	ЗК10
ПР10	ЗК10
	СК04
ПР16	СК11
ПР18	ЗК10
	СК02
ПР19	СК10
ПР20	ЗК10
ПР22	СК11

де: ПР04 – Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР06 – Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР09 – Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10 – Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР16 – Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР18 – Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19 – Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20 – Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР22 – Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК07 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09 – Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10 – Здатність працювати у команді.

СК02 – Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК04 – Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

СК10 – Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11 – Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

1. План-структура тренінгу з розподілом етапів та часу

Упродовж ХХ століття тренінг як засіб адаптації людини до професійної діяльності, перепрограмування поведінки та діяльності людини отримав широке визнання і впровадження у різні сфери людської діяльності. Термін "тренінг" (з англ. train, training) має низку значень: навчання, виховання, тренування, дресирування. Існує багато визначень цього поняття. Детальної уваги заслуговує визначення тренінгу як групи методів, спрямованих на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності. Тренінг визначається і як засіб перепрограмування моделі управління поведінкою та діяльністю, що вже існує в людини. Тренінг є ретельно спланованим процесом надання чи поповнення знань, відпрацювання умінь і навичок, зміни чи оновлення певних ставлень, поглядів та переконань.

Змістова структура комплексного тренінгу наведена у табл. 2.

Розглянемо детально зміст наведених блоків.

Блок 1. Ознайомлення зі структурою тренінгу.

1.1. Знайомство здобувачів з метою, завданнями та послідовністю їхнього виконання, переліком компетентностей, що ними вони зможуть оволодіти після проходження тренінгу.

1.2. Короткий огляд сучасних підходів до проведення фінансового аналізу, огляд рекомендованих літературних та інформаційних джерел щодо методик аналізу, а також формування та оброблення фінансової звітності.

1.3. Узагальнення наявних теоретичних знань здобувачів з фінансового аналізу, знайомство з інформаційними технологіями, що будуть використовуватися під час тренінгу.

Блок 2. Робота з фінансовою звітністю.

2.1. Формування малих груп, мета діяльності кожної з яких – проведення фінансового аналізу конкретного суб'єкта господарювання.

2.2. Робота з офіційними інформаційними джерелами мережі Інтернет і базами даних щодо фінансової звітності суб'єктів господарювання.

2.3. Формування інформаційної бази проведення аналізу (комплекту фінансової звітності господарюючого суб'єкта).

2.4. Презентація звітів щодо загальної характеристики підприємства – об'єкту аналізу.

Змістовна структура тренінгу

Мета - розвиток у здобувачів сукупності професійно-орієнтованих компетентностей щодо діагностики фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства та формування аналітичних висновків і рекомендацій, спрямованих на забезпечення його стійкого розвитку	Завдання	Змістові блоки	Очікувані результати
	Систематизація наявних теоретичних знань здобувачів	<i>Блок 1. Ознайомлення зі структурою тренінгу</i>	Формування у здобувачів загальних понять щодо змісту та завдань тренінгу, компетентностей, що формуються в результаті його проведення
	Розвиток у здобувачів навичок формування та читання фінансової звітності підприємств	<i>Блок 2. Робота з фінансовою звітністю</i>	Узагальнення сучасних підходів до проведення фінансового аналізу, переліку рекомендованих літературних та інформаційних джерел
	Набуття здобувачами практичних навичок розрахунків фінансових показників	<i>Блок 3. Проведення аналітичних розрахунків</i>	Формування інформаційної бази проведення аналізу (комплекту фінансової звітності господарюючого суб'єкта)
	Набуття здобувачами практичних навичок формування аналітичних висновків та рекомендацій	<i>Блок 4. Формування висновків та рекомендацій щодо удосконалення фінансової діяльності підприємства</i>	Проведення експрес-аналізу
	Розвиток професійних компетентностей здобувачів з обґрунтування прогнозних напрямків фінансової діяльності підприємства		Розрахунок показників оцінки фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства
		Формування аналітичних висновків за результатами експрес-аналізу, поглибленого аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства	
		Розробка прогнозних рекомендацій щодо удосконаленню фінансової діяльності підприємства та забезпечення його розвитку	

Блок 3. Проведення аналітичних розрахунків.

3.1 Проведення експрес-аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання за допомогою програмного забезпечення.

3.2. Розрахунок показників оцінки фінансового стану підприємства за методиками, розподіленими між малими групами;

3.3. Розрахунок показників для аналізу фінансових результатів діяльності підприємства за тими самими методиками.

3.4. Презентація та обмін отриманими результатами.

Блок 4. Формування висновків і рекомендацій щодо удосконалення фінансової діяльності підприємства.

4.1 Формування аналітичних висновків за результатами проведеного експрес-аналізу.

4.2 Формування аналітичних висновків за результатами аналізу фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства.

4.3 Розроблення прогнозних рекомендацій щодо удосконалення фінансової діяльності підприємства та забезпечення його розвитку.

4.4 Формування та оформлення загального звіту за результатами тренінгу.

2. Організаційна структура тренінгу

Комплексний тренінг передбачає використання сучасних інтерактивних форм навчання. Розглянемо більш детально їхній зміст.

Інтерактивні методи загалом можна поділити на дві групи, де:

1) однією з сторін є викладач;

2) спілкування відбувається між здобувачами.

До першої групи можна віднести лекції з включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари "питання – відповідь", дискусії з провокаційними запитаннями, консультації (особливо за дистанційного навчання), роботу через сайт-курс.

До другої відносять бесіди, дискусії, круглі столи, "мозковий штурм", групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти, панельні вправи. В рамках тренінгу з фінансового аналізу пропонується використання обох груп методів, що надасть можливість забезпечити його максимальну ефективність з погляду формування у здобувачів визначених раніше компетентностей.

Організаційна структура проведення комплексного тренінгу представлена нижче. У межах проведення тренінгу передбачається використання наступних інтерактивних методів навчання:

1. Міні-лекція. Проводиться в рамках першого та другого змістових блоків тренінгу. Міні-лекція передбачає усний виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу та рекомендується для узагальнення різних розділів пройденого навчального матеріалу з курсу «Фінансовий аналіз» і повідомлення здобувачам відомостей про практичне застосування вивчених матеріалів та рекомендовані літературні й інформаційні джерела для проведення фінансового аналізу.

Мета проведення міні-лекції – подання навчальної інформації, установлення прямого зв'язку між викладачем і здобувачами, визначення напрямів роботи здобувачів під час тренінгу.

Завдання міні-лекції:

виділити й розкрити основні питання, що будуть розглядатися в рамках тренінгу;

мотивувати необхідність засвоєння матеріалу;

використовуючи всі переваги усного викладу (зокрема невеликі відступи з теорії фінансів, практики функціонування підприємств публіцистики, економічної теорії тощо), зробити акценти на основних положеннях тренінгу, наголосити на основних питаннях;

порадити здобувачам, як правильно користуватися інформаційними джерелами, теоретичними положеннями чи нормативними актами, на що саме необхідно звернути увагу, які питання потрібно проаналізувати, що слід вивчити в процесі самостійної роботи.

2. Кейс-метод. Використовується у межах другого, третього та четвертого змістових блоків тренінгу. Сутність методу полягає у використанні фінансової звітності конкретних суб'єктів господарювання для проведення спільного фінансового аналізу, обговорення та розроблення рекомендацій здобувачами за різними аналітичними напрямками.

Цінність кейс-методу полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему аналізу, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти під час проведення аналітичного дослідження.

Роботу над кейсом поділяють на два основні етапи: домашня самостійна робота й робота в аудиторії.

3. Робота в малих групах. Використовується у межах другого, третього та четвертого змістових блоків тренінгу. Сутність роботи у малих групах полягає в тому, що члени команди одержують одне, спільне завдання, яке вони вирішують разом, у співпраці. У цьому випадку це завдання стосується проведення фінансового аналізу конкретного господарюючого суб'єкта.

З закінченням змістових блоків тренінгу відбувається захист складених здобувачами звітів, структура яких відповідає вказаним нижче вимогам та містить дані про підприємство, його фінансову звітність, проведені аналітичні розрахунки, наведені у вигляді аналітичних таблиць і графічного матеріалу, а також сформовані здобувачом висновки та рекомендації.

3. Методичні рекомендації з проведення змістової частини тренінгу

У рамках проведення тренінгу здобувачі виконують пошукові та розрахунково-аналітичні завдання, що відповідають його змістовним особливостям і спрямованості професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Розглянемо детально сутність і зміст вказаних завдань та рекомендації щодо їхнього виконання.

3.1. Робота з джерелами мережі Інтернет.

1. Пошук фінансової звітності підприємств як бази для проведення аналізу здійснюється за допомогою інформаційного ресурсу clarity-project.info [17], що є інформаційним масивом даних і створювалася для аналізу системи Prozorro. Саме тому там представлено перелік інструментів розширеної аналітики публічних закупівель. Кожний здобувач отримує для аналізу підприємство, звітність якого наведена на цьому порталі. Вибір підприємства може здійснюватись за такими ознаками: галузь діяльності (промисловість, торгівля, будівництво), розмір (велике, мале, середнє (за обсягами діяльності)), регіон розташування. В процесі формування інформаційної бази для проведення аналізу здобувач має:

- 1) знайти інтернет-сторінку підприємства,
- 2) скомпонувати загальну інформацію про нього – вид діяльності,

місцезнаходження, тощо;

3) знайти, скопіювати до файлу та відповідно оформити фінансову звітність підприємства, а саме: Баланс (Форма № 1) та Звіт про фінансові результати (Форма № 2) (наведено у додатку А). Період дослідження – 3 роки. Отримана інформація оформлюється у вигляді звіту за третім змістовим блоком тренінгу.

3.2. Проведення аналітичних розрахунків

Кожна група для проведення фінансового аналізу отримує відповідну методичку, за допомогою якої й проводяться аналітичні розрахунки та формуються відповідні висновки щодо фінансового стану підприємства. До таких методик відносяться:

1) Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене Наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України [22];

2) Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки – Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170 «Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки» [19];

3) Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства (затверджені Наказом Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) [18].

Здобувачі мають знайти в мережі Інтернет на відповідних порталах (сайт Верховної Ради України, сайт Міністерства економіки тощо) зміст наведених методик (кожна група – свою методичку), оформити її у вигляді текстового документу та подати у вигляді частини звіту за третім змістовим блоком тренінгу.

3.3. Робота з програмним забезпеченням (Microsoft Excel або іншим програмним продуктом аналогічної спрямованості за його наявності).

У рамках третього змістового блоку тренінгу здобувачі у групах проводять експрес-аналіз фінансового стану досліджуваного підприємс-

тва за допомогою наявного програмного забезпечення. Робота з продуктом надає можливість швидко провести аналіз фінансового стану підприємства за його фінансовою звітністю.

Звіт за результатами проведених аналітичних розрахунків з використанням програмного забезпечення також становить частину загального звіту за третім змістовим блоком тренінгу.

3.4. Розрахункові вправи.

У відповідності до певної методики фінансового аналізу здобувачами проводиться розрахунок показників оцінки фінансового стану та фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства. Результат проведених розрахунків оформлюється у вигляді аналітичних таблиць та подається як частина звіту за третім змістовим блоком тренінгу.

В залежності від методики, якою користувався здобувач, йому необхідно заповнити такі таблиці:

1) для Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 – наведені у додатку Б;

2) для Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки (Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 «Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки») – наведені у додатку В;

3) для Методичних рекомендацій по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства (затвержені Наказом Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) – наведені у додатку Г.

3.4. Формування аналітичних висновків і рекомендацій та захист звіту з тренінгу

У рамках четвертого змістового блоку тренінгу здобувачи формують аналітичну записку за даними звіту за третім змістовим блоком тренінгу. Вона має містити аналітичні висновки щодо фінансового стану до-

сліджуваного підприємства та прогностні рекомендації, спрямовані на удосконалення його фінансової діяльності й покращення фінансового стану.

4. Організація самостійної роботи здобувачів в межах тренінгу

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час. Самостійна робота здобувачів посідає вагомe місце у навчальному процесі, підвищує відповідальність здобувачів, формує в них навички працювати самостійно, здобувати знання, використовувати їх під час аналізу процесів, що відбуваються у навколишньому та індивідуальному світі. Ця робота дозволяє ефективніше активізувати пізнавальні, професійні мотиви здобувачів, розвивати творче мислення.

Мета СРС — сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодшої людини, сутність якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати та регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача. Завданнями СРС можуть бути засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування за вирішення практичних завдань і виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Отже, самостійна робота здобувачів потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу. Успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності, тобто від наявності позитивних мотивів. Велике значення під час самостійної роботи здобувача мають його спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень бази знань, на який будуть нашаровуватися нові знання.

Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення навчального предмета здобувачі виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності.

Самостійна робота здобувачів у ході проведення комплексного

тренінгу передбачає:

- систематизацію набутих знань із фінансового аналізу;
- обов'язкову підготовку до кожного з етапів тренінгу;
- обов'язкову участь у командній підготовці до формування аналітичних висновків і рекомендацій до покращення фінансового стану досліджуваного підприємства;
- обов'язкову участь у підготовці звіту з тренінгу;
- обов'язкову участь у підготовці та проведенні презентації звіту.

5. Система контролю та оцінювання результатів тренінгу, успішності навчання здобувачів

Контроль як управлінська функція є однією з найважливіших складових кожної діяльності, зокрема освітньої. Це важливий елемент управління навчальним процесом та забезпечення якості освіти. Контрольні заходи є складовими досягнення мети навчання – засвоєння певної сукупності предметних знань, умінь та навичок, формування відповідного рівня компетентності здобувача.

Комплексне оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача в процесі тренінгу – це теоретично обґрунтована та практично апробована педагогічна система встановлення основних ознак, які характеризують сформовані в процесі тренінгу компетентності здобувача – майбутнього фахівця.

Метою комплексного оцінювання знань здобувачів є:

- прояв і розвиток системи компетентностей майбутнього фахівця;
- виявлення, перевірка та оцінка рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок;
- порівняння фактичних результатів навчально-пізнавальної діяльності з запланованими, наперед установленими стандартами;
- стимулювання цілеспрямованої систематичної, інтенсивної роботи здобувачів;
- підвищення об'єктивності оцінювання;
- одержання своєчасної інформації про стан засвоєння змісту програми на всіх етапах тренінгу;
- залучення здобувача до всіх форм навчального процесу.

Підсумкове оцінювання роботи здобувачів під час тренінгу здійснюється тренером індивідуально у формі звіту. У ході тренінгу викладачем

оцінюється індивідуальна та командна робота здобувачів.

Об'єктами підсумкового оцінювання роботи здобувачів під час тренінгу є:

індивідуальна особиста участь та активність кожного здобувача в усіх чотирьох з змістових блоках тренінгу;

звіт за результатами участі у тренінгу, підготовлений групами відповідно вимогам до його структури, змісту та повноти;

презентація звіту за результатами участі в тренінгу.

Критерії оцінювання роботи здобувачів під час тренінгу представлені в табл. 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання роботи здобувачів

Критерій	Максимальна кількість балів	Коментар
1	2	3
Індивідуальна активність здобувача під час етапів тренінгу	15	Активна участь у всіх етапах тренінгу. Формулювання важливих для з'ясування сутності запитань. Пошук відповідей на проблемні запитання. Сприяння командній роботі.
Індивідуальна особиста участь здобувача у всіх чотирьох блоках тренінгу	20	20 балів – за умов своєчасного виконання всіх блоків тренінгу. 15 балів – за умов своєчасного виконання трьох блоків тренінгу. 10 балів – за умов своєчасного виконання двох блоків тренінгу. 5 балів – за умов своєчасного виконання одного блока тренінгу.
Звіт за результатами участі у тренінгу	50	Повнота звіту згідно зі структурою. Правильність розрахунків. Структурованість інформації. Наявність адекватних висновків.
Презентація звіту за результатами участі у тренінгу	15	Структурованість презентації. Яскравість презентації. Дотримання відведеного на презентацію часу. Чіткі та лаконічні відповіді на запитання.

Загальна оцінка за результатами комплексного тренінгу становить від 60 до 100 балів Підсумкове оцінювання роботи здобувачів під час тренінгу здійснюється тренером індивідуально у формі підготовки та захисту звіту за 100-бальною системою.

Висновки

Тренінг як педагогічна технологія вбирає у себе зміст усіх визначень цього поняття, охоплює різноманітні методи та прийоми. Тренінг допомагає в організації та проведенні навчального процесу, створює комфортні умови для співпраці вчителя й учнів, викладачів і здобувачів, виявляє майстерність педагогів. У наведених рекомендаціях розглянуто особливості проведення комплексного тренінгу. Так, визначено мету та завдання тренінгу, показано місце тренінгової діяльності у навчальному процесі, практичній підготовці фахівця зі спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», надано перелік результатів навчання та компетентностей, що формуються у здобувача після проходження тренінгу.

У основній частині роботи наведено план-структуру тренінгу з розподілом змістовних блоків, наповнення його змістом (перелік вправ, завдань, технологій). Організаційно-методичне забезпечення якості тренінгової діяльності, наведене в роботі, містить підхід до організації самостійної роботи здобувачів та характеристику системи контролю та оцінювання результатів тренінгу, успішності навчання здобувачів. Також у роботі надано методичні рекомендації учасникам тренінгового навчання з врахуванням специфіки професійної підготовки, навчальної дисципліни, теми, а також їхніх поведінкових та мотиваційних особливостей.

Тренінг і традиційні форми навчання мають суттєві відмінності. Традиційне навчання більш орієнтоване на правильну відповідь, і за своєю суттю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість тренінг, перш за все, орієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної й інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо, що й обумовлює перспективи їхнього подальшого використання в процесі освітньої діяльності.

Рекомендована література

Основна

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. [для студ. ВНЗ.] / О. Я. Базилінська. — Київ: Центр учбової літератури, 2009. — 328 с.

2. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / М. М. Берест, М. О. Кіпа. — [Мультимедійні електронні інтерактивні видання] — Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5303> (дата звернення 10.10. 2023 р.)

3. Вахович І. М. Фінансовий менеджмент та фінансовий інжиніринг бізнес-процесів : магістерський курс [навч. посіб. в 2-х т.]. Т. 1. Фінансовий менеджмент бізнес процесів / І. М. Вахович. — Луцьк : СПД Ж. В. Гадяк, друкарня «Волиньполіграф»™, 2013. — 604 с.

4. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. — Київ : Центр учбової літератури, 2008. — 392 с.

5. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч посіб. / Б. М. Литвин, В. М. Стельмах — Київ : Хай-Тек Прес, 2008. — 336 с.

6. Семенова К.Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку / К. Д. Семенова // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць. — 2021. — №5-6 (282-283). — С. 77-82.

7. Серединська В. М. Економічний аналіз : навч. посіб. / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. — Тернопіль : Вид-во «Астон», 2010. — 624 с.

8. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. — Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. — 430 с.

9. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. : навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання ступеня вищої освіти Бакалавр освітньо-професійної програми Облік і оподаткування спеціальності 071 Облік і оподаткування). / Ю. М. Тютюнник. — Полтава: ПДАУ, 2021. — 99 с.

10. Фінанси [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник / О. П. Полтініна, С. В. Юшко, Є. О. Малишко [та ін.]; за заг. ред. І. В. Журав-льової. — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. — 215 с.

Додаткова

11. Гриценко Л. Л. Дискримінантна модель діагностики банкрутства малих підприємств / Л. Л. Гриценко, І. М. Боярко, А. А. Губар // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 256-262.

12. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу / А. В. Матвійчук // Вісник НАН України. – 2010. – № 9. – С. 24 - 46.

13. Михайлюк О. Як читати та аналізувати фінансову звітність : посібник для членів наглядових рад та керівників акціонерних товариств / О. Михайлюк. – Київ : Міжнародна Фінансова Корпорація, 2004. – 108 с.

14. Райковська І. Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств / І. Т. Райковська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – № 4 (35). – С. 136 - 142.

15. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

16. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / О. О. Шеремет. – Київ : Кондор, 2011. – 196 с.

Інформаційні ресурси

17. Офіційний сайт розширеної аналітики закупівель Prozorro та перевірки контрагентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://clarity-project.info>.

18. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс]: наказ Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361). – Режим доступу : <http://document.ua/provnesennja-zmin-do-metodichnih-rekomendacii-shodo-vijavle-doc39053.html>.

19. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170 – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

20. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №

73. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

21. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 628. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.

22. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

23. Про затвердження Положення (стандарту) обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року № 39 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 24 січня 2011 року № 25) (із змінами). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>

ДОДАТКИ

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Стаття	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату пере- ходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
Актив				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	418	178	902
первісна вартість	1001	7 463	7 499	15 274
накопичена амортизація	1002	7 045	7 321	14 372
Незавершені капітальні інвестиції	1005	19 282	38 010	42 637
Основні засоби:	1010	1 881 827	1 851 950	1 909 867
первісна вартість	1011	2 206 501	2 359 328	1 909 867
знос	1012	324 674	507 378	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0	0	0
Інші фінансові інвестиції	1035	8 524	8 524	8 539
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 282	1 853	1 786
Відстрочені податкові активи	1045	28 432	23 770	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	1 939 765	1 924 285	1 963 731
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	26 569	35 702	19 144
Виробничі запаси	1101	0	0	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	0	0	0
Товари	1104	0	0	0

Продовження додатка А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	198 251	270 418	295 214
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	4 551	1 326	81 458
з бюджетом	1135	0	31 422	10 571
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	31 421	10 570
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 278	3 228	2 921
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	65 491	69 969	68 331
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	65 489	69 964	68 330
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах, у тому числі в:	1180	0	0	0
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	32 600	39 555	32 698
Усього за розділом II	1195	330 740	451 620	510 337
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	2 270 505	2 375 905	2 474 068
Пасив				
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	64 135	64 135	64 135
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	18 681	50 943	0
Додатковий капітал	1410	1 829 310	1 847 981	1 813 004

Продовження додатка А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	6 254	7 690	4 999
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	36 554	36 376	32 776
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	1 954 934	2 007 125	1 914 914
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	2 163
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	27 927	2 945	136 603
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1530	0	0	0
	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних	1532	0	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Усього за розділом II	1595	27 927	2 945	138 766
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	860	1 347	26 173
за товари, роботи, послуги	1615	13 335	48 996	123 563
за розрахунками з бюджетом	1620	16 884	19 437	5 753
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1 352	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	4 903	5 992	4 579
за розрахунками з оплати праці	1630	10 533	12 793	10 137

Продовження додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5
за одержаними авансами	1635	193 387	236 390	191 243
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	21 644	15 875	21 220
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	26 098	25 005	37 720
Усього за розділом III	1695	287 644	365 835	420 388
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	2 270 505	2 375 905	2 474 068

Таблиця А.2

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 655 841	3 396 649
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-3 528 157	-3 206 542
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	127 684	190 107
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.2

1	2	3	4
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	82 573	50 611
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	-68 095	-64 155
Витрати на збут	2150	0	-21 182
Інші операційні витрати	2180	-32 688	-32 984
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	109 474	122 397
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	9 980	18 295
Фінансові витрати	2250	-87 118	-102 376
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-442	-9 666
Прибуток (збиток) від впливу інфляції	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	31 894	28 650
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3 347	101
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	28 547	28 751
збиток	2355	0	0

Алгоритм розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
1	2	3
1. Аналіз майнового стану підприємства		
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{p. 1012 \text{ ф.1}}{p.1011 \text{ ф.1}}$	Зменшення
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	Вартість основних засобів, що надійшли / $p.1011 \text{ ф.1}$ (гр. 4)	Збільшення
1.3. Коефіцієнт вибуття основних засобів	Вартість основних засобів, що вибули / $p.1011 \text{ ф.1}$ (гр. 3)	має бути меншим, ніж коефіцієнт оновлення основних засобів
2. Аналіз ліквідності підприємства		
2.1 Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{ф.1, p.1195}}{\text{ф.1, p.1695}}$	> 1
2.2 Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{ф.1, p.1195} - \text{p.1100} - \text{p.1110}}{\text{ф.1, p.1695}}$	0,6 – 0,8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{ф.1, p.1160} + \text{p.1165}}{\text{ф.1, p.1695}}$	> 0 збільшення
2.4. Чистий оборотний капітал, тис. грн	$(p. 1195 - p. 1695) \text{ ф. 1}$	> 0 збільшення
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства		
3.1 Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{p. 1495}{p. 1900}$	> 0,5
3.2 Коефіцієнт фінансування	$\frac{p.1900 - p.1495}{p.1495}$	<1, зменшення
3.3 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{\text{ф.1, p.1495} - \text{p.1095}}{\text{ф.1, p.1195}}$	>0,1
3.4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{p.1495 - p.1095}{p.1495}$	> 0, збільшення
4. Аналіз ділової активності підприємства		
4.1 Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{ф.2 p.2000} * 2}{\text{ф.1 p.}(1300_{\text{П}} + 1300_{\text{К}})}$	збільшення

Закінчення табл. Б.1

1	2	3
4.2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1610_{\text{П}} + \dots + 1650_{\text{П}} + 1610_{\text{К}} + \dots + 1650_{\text{К}})}$	збільшення
4.3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1125_{\text{П}} + \dots + 1155_{\text{П}} + 1125_{\text{К}} + \dots + 1155_{\text{К}})}$	збільшення
4.4. Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	$\frac{\text{тривалість періоду}}{\text{коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	зменшення
4.5. Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	$\frac{\text{тривалість періоду}}{\text{коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1100_{\text{П}} + 1110_{\text{П}} + 1100_{\text{К}} + 1110_{\text{К}})}$	збільшення
4.7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1005_{\text{П}} + 1010_{\text{П}} + 1005_{\text{К}} + 1010_{\text{К}})}$	збільшення
4.8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1495_{\text{П}} + 1495_{\text{К}})}$	збільшення
5. Аналіз рентабельності підприємства		
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1300_{\text{П}} + 1300_{\text{К}})}$	> 0, збільшення
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1495_{\text{П}} + 1495_{\text{К}})}$	> 0, збільшення
5.3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2090(2095)}{\phi.2 \text{ p.}2000}$	> 0, збільшення
5.4. Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2190(2195)}{\phi.2 \text{ p.}(2050 + 2180)}$	> 0, збільшення

Таблиця Б.2

Оцінка майнового стану підприємства

Показник	На __ рік (базовий період)		На _____ р.			На _____ р.							
	На початок року		На початок року			На початок періоду			На кінець періоду				
	абс. величина тис. грн.	у % до підсумку балансу	абс. величина тис. грн.	у % до підсумку балансу	відхилення, %	абс. величина тис. грн.	у % до підсумку балансу	відхилення, %	абс. величина тис. грн.	у % до підсумку балансу	абсол. відхилення, тис. грн.	відхилення, %	відхилення від показників базового періоду, %
1	2	3	4	5	$6=(4-2)/2*100$	7	8	$9=(7-4)/4*100$	10	11	$12=10-7$	$13 = 12/7*100$	$14 = (10/2*100)-100$

Таблиця Б.3

Оцінка фінансових результатів діяльності підприємства

Показник	На __ рік (базовий період)	На _____ р.			На _____ р.			
	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютне відхилення, тис. грн.	відхилення, %	абсолютна величина, тис. грн.	абсолютна величина, тис. грн.	відхилення, %	відхилення від показників базового періоду, %
1	2	3	$4 = 3-2$	$5 = 4/2*100$	6	$7=6-3$	$8=7/3*100$	$9=(6/2*100)-100$

**Зведена таблиця фінансових показників підприємства
(складається для показників додатку В.1)**

Показник	Нормативне значення	___р. (1 період) на початок року	___р. (2 період) на початок року	___ р. (3 період)		Відхилення		
				на початок періоду	на кінець періоду	2 періоду до 1 періоду	3 періоду (початок) до 2 періоду	кінець 3 періоду до початку 3 періоду
1	2	3	4	5	6	7=4-3	8=5-4	9=6-5

Аналіз структури та динаміки активів підприємства

№	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Абсолютне зростання, тис. грн. (6 - 4)	Коефіцієнт зростання (6 / 4)
			сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Необоротні активи, усього в. т. ч.:	ф.1, р. 1095						
1.1	нематеріальні активи (залишкова вартість)	ф.1, р. 1000						
1.1.1	первісна вартість	ф.1, р. 1001						
1.1.2	знос	ф.1, р. 1002						
1.2	Основні засоби (залишкова вартість)	ф.1, р. 1010						(К.о.з.)
1.2.1	первісна вартість	ф.1, р. 1011						
1.2.2	знос	ф.1, р. 1012						
1.3	Незавершені капітальні інвестиції	ф.1, р. 1005						(Кн.б.)
1.4	Довгострокові фінансові інвестиції	ф.1, рр. 1030+1035						(Кд.ф.і.)
1.5	Інші необоротні активи	ф.1, р. 1040 +... + р.1090						

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Оборотні активи, усього в. т. ч.:	ф.1, р. 1195						
2.1	Запаси, усього в. т. ч.:	ф.1, р. 1100						(Кз.)
2.1.1	виробничі запаси	ф.1, р. 1101						
2.1.2	незавершене виробництво	ф.1, р. 1102						
2.1.3	готова продукція	ф.1, р. 1103						
2.1.4	товари	ф.1, р. 1104						
2.2	Дебіторська заборгованість усього	ф.1, р. 1120 + ...+ р.1155						
2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти	ф.1, р. 1160 + р.1165						
2.4	Інші оборотні активи	ф.1, р. 1190						
2.5	Витрати майбутніх періодів	ф.1, р. 1170						
3	Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	ф.1, р. 1200						
4	Вартість активів	ф.1, р. 1300						(Кв.а)

Аналіз дохідності активів

№	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне зростання, тис. грн.	Коефіцієнт зростання
1	2	3	4	5	6 = 5-4	7 = 5/4
1	Вартість активів підприємства	ф.1, р. 1300				(Кв.а)
2	Сукупний дохід	ф.2, р. 2000 + + 2120 + + 2200 + 2220 + 2240				(Кс.д)
3	Різниця у значеннях коефіцієнтів	*	*	*		(Кс.д – Кв.а)
4	Сума сукупного доходу на 1 грн. вартості активів (Кд.а)	*	(р.2 / р.1)	(р.2 / р.1)		(Кд.а)

* - значення у комірці не вказується

Аналіз структури та динаміки фінансових результатів

№	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Абсолютне зростання, тис. грн. (6-4)	Коефіцієнт зростання (6/4)
			сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	ф.2, р. 2000		X		X		
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	ф.2, р. 2050		X		X		
3	Валовий прибуток (р. 1 - 2)	ф.2, р. 2090 (2095)						(Квал.пр/зб.)
4	Інші доходи операційної діяльності	ф.2, р. 2120		X		X		
5	Інші витрати операційної діяльності	ф.2, р. 2130 + р. 2150 + р. 2180		X		X		
6	Фінансовий результат від операційної діяльності	ф.2, р. 2190 (2195)						(Коп.д)
7	Доходи фінансової діяльності	ф.2, р. 2200 + р. 2220		X		X		

Закінчення табл.В.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7.1	Дохід від участі у капіталі	ф.2, р. 2200		X		X		
7.2	Інші фінансові доходи	ф.2, р. 2220		X		X		
8	Витрати фінансової діяльності	ф.2, р. 2250 + р. 2255		X		X		
8.1	Фінансові витрати	ф.2, р. 2250		X		X		
8.2	Втрати від участі в капіталі	ф.2, р. 2255		X		X		
9	Фінансовий результат від фінансової діяльності (р. 7-8)	ф.2, р. 2200 + р. 2220 + р. 2250 + р. 2255						(Кф.д)
10	Інші доходи	ф.2, р. 2240		X		X		
11	Інші витрати	ф.2, р. 2270		X		X		
12	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (р. 6 + 9 + 10 - 11)	ф.2, р. 2290 (2295)		100		100		(Кз.д)
13	Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	ф.2, р. 2350 (2355)		X		X		(Кч.п/зб.)

Аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

№	Показники	Джерело інформації (формула для розрахунку)	Оптимальне значення показника	Галузевий норматив показника	Фактичне значення показника		
					за попередній період	за звітний період	відхилення
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1300_{\text{П}} + 1300_{\text{К}})}$	> 0, збільшення				
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1495_{\text{П}} + 1495_{\text{К}})}$	> 0, збільшення				
3	Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1900_{\text{П}} + 1900_{\text{К}})}$	> 0, збільшення				
4	Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2090(2095)}{\phi.2 \text{ p.}2000}$	> 0, збільшення				
5	Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{p.}1012 \text{ ф.}1}{\text{p.}1011 \text{ ф.}1}$	зменшення				
6	Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1300_{\text{П}} + 1300_{\text{К}})}$	збільшення				

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства	$\frac{p.1495}{p.1595 + p.1695}$	$\geq 0,5$, збільшення				
8	Коефіцієнт покриття	$\frac{\phi.1, p.1195}{\phi.1, p.1695}$	> 1 , збільшення				
9	Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{p.1195}{p.1595 + p.1695}$	збільшення				
10	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1160 + p.1165}{\phi.1, p.1695}$	0,2 - 0,35				
11	Коефіцієнт заборгованості	$\frac{p.1595 + p.1695}{p.1495}$	0,5 - 0,7				
12	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$\frac{p.1595 + p.1695}{p.1900}$	< 1 , зменшення				
13	Прибутковість інвестицій (за методом участі в капіталі)	$\frac{\phi.2, p.2350}{\phi.1, p.1030} * 100\%$	~11,5 %				

**Система показників
оцінювання фінансового стану підприємства**

Аспекти діяльності, що відстежуються	Основні показники, які характеризують аспекти діяльності, що відстежуються, одиниця виміру	Порядок розрахунку аналітичних показників	Висновки
1	2	3	4
1. Показники оцінки стану основних засобів	частка основних засобів в активах підприємства, %	$\frac{ВОЗ \times 100}{Б}$	показує, скільки в балансі підприємства становлять основні засоби
	частка активної частини основних засобів, %	$\frac{ВАЧОЗ \times 100}{ВОЗ}$	зростання цього показника в динаміці розцінюється як сприятлива тенденція
	коефіцієнт зносу основних засобів, %	$\frac{ЗОЗ \times 100}{ПВОЗ}$	характеризує стан основних засобів
	коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, %	$\frac{ЗАЧОЗ \times 100}{ПВАЧОЗ}$	збільшення значення цього показника свідчить про зношення активної частини основних засобів
	коефіцієнт відновлення, %	$\frac{ПВОЗНПП \times 100}{ПВОЗКП}$	показує, яку частину основних засобів на кінець року становлять нові основні засоби
	коефіцієнт вибуття, %	$\frac{ПВОЗВПП \times 100}{ПВОЗПП}$	показує, яка частина основних засобів та які з них були на балансі підприємства на початок року, вибули у зв'язку зі зносом або іншими причинами

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4
	ступінь придатності основних засобів у межах нормативного строку служби, %	$\frac{(ЗОЗ - ОЗПА) \times 100}{ОЗ - ОЗПА}$	збільшення значення цього показника свідчить про зношення основних фондів підприємства
	співвідношення суми основних засобів основної діяльності до суми основних засобів загалом по підприємству станом на кінець року, %	$\frac{ОЗОД \times 100}{ОЗ}$	показує, яку частину усіх основних засобів займають основні засоби основної діяльності; зростання показника свідчить про збільшення інвестиції в основну діяльність
	питома вага повністю зношених основних засобів, %	$\frac{ОЗПА \times 100}{ОЗ}$	відображає питому вагу повністю амортизованих основних засобів у загальному обсязі основних засобів підприємства
2. Показники оцінки фінансового стану підприємства	2.1 Оцінка ліквідності		
	коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) (Кал)	$\frac{ГК+ПФІ}{ПЗ}$	показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена негайно, найбільш жорсткий критерій ліквідності, граничне значення – 0,1 - 0,2
	коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$\frac{ОА+ ВМП}{ПЗ}$	значення залежить від галузей і видів діяльності, його зростання розцінюється як сприятлива тенденція, граничне значення - 1,5
	коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{(ОА - З - ВМП)}{ПЗ}$	під час аналізу тенденції зміни цього показника необхідно приділяти увагу факторам, які її обумовили

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4
	маневреність власних оборотних засобів	$\frac{OA}{BOA}$	для нормального функціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1
	частка оборотних коштів в активах, %	$\frac{OA \times 100}{Б}$	показує, яку частину в активах підприємства становлять оборотні кошти
	частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, %	$\frac{BOA \times 100}{OA}$	показує, яку частину становлять власні оборотні кошти в загальному обсязі оборотних коштів підприємства
	частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	$\frac{BOA \times 100}{З}$	рекомендована нижня межа цього показника становить 50 відсотків
	частка запасів в оборотних активах, %	$\frac{З \times 100}{OA}$	показує, яку частину в оборотних активах підприємства становлять запаси
	коефіцієнт покриття запасів	$\frac{НДП}{З}$	якщо значення цього показника менше, ніж 1, то поточний фінансовий стан підприємства розглядається як нестійкий
	коефіцієнт покриття	$\frac{OA}{ПК}$	нормативне значення повинно перевищувати 1
	коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{BK}{Б}$	критичне значення – 0,5; збільшення значення цього показника або зростання показника свідчить про припинення фінансової залежності підприємства від позикових коштів

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4
	2.2 Оцінка фінансової стійкості		
	коефіцієнт концентрації власного капіталу	$\frac{ВК}{Б}$	зростання цього показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства
	коефіцієнт структури позикового капіталу	$\frac{ДП}{ПК}$	показує, яку частину в позиковому капіталі підприємства становлять довгострокові пасиви
	коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{ПК}{Б}$	показує, яку частину в балансі підприємства становить позиковий капітал
	коефіцієнт структури довгострокових вкладень	$\frac{ДП}{НА}$	показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів фінансується зовнішніми інвесторами.
	коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{Б}{ВК+ЗНВП+ДМП}$	збільшення значення цього показника в динаміці свідчить про зростання частки позикових коштів в структурі джерел фінансування підприємства
	коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{ВК - НА}{ВК}$	значення цього показника залежить від структури капіталу та галузевої приналежності підприємства. Для того щоб зробити висновок, необхідно порівняти значення цього показника з загальногалузевим розміром

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4
	коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{ДП}{ДП + ВК}$	зростання цього показника в динаміці – негативна тенденція, яка свідчить про залежність від фінансування ззовні
	коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	$\frac{ПК}{ВК}$	збільшення значення цього показника свідчить про зниження фінансової стійкості, та навпаки
	показник фінансового лівериджу	$\frac{ВК}{Б - ВК}$	зменшення значення цього показника свідчить про позитивні зрушення
	продуктивність праці, тис. грн. / особу	$\frac{ВР}{СОК}$	зростання цього показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	коефіцієнт забезпечення власними засобами	$\frac{ВК + ЗНВП + ДМП - НА}{ОА}$	зростання цього показника забезпечує для неплатоспроможного підприємства можливість використання позасудових заходів відновлення платоспроможності; граничне значення – 0,1
	фондовіддача, грн./грн.	$\frac{ВР}{СРВК}$	значення показника залежить від галузевих особливостей підприємства
	оборотність коштів у розрахунках, оборотів, ОКРО	$\frac{ВР}{СДЗ}$	зростання цього показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	час обороту коштів у розрахунках, днів, ЧОКР	$\frac{360 \text{ днів}}{ОКРО}$	зменшення показника свідчить про збільшення ОКРО та є сприятливою тенденцією для підприємства

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4
	оборотність запасів, оборотів, ОЗО	$\frac{С Р}{З_{ср}}$	зростання цього показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	час обороту запасів, днів, ЧОЗ	$\frac{360 \text{ днів}}{\text{ОЗО}}$	сприятливою вважається тенденція зниження цього показника
	час обороту кредиторської заборгованості, днів, ЧОКЗ	$\frac{\text{СКЗ} \times 360 \text{ днів}}{СР}$	сприятливою вважається тенденція зниження показника
	тривалість операційного циклу, днів, ТОЦ	ЧОКР + ЧОЗ	зменшення значення показника вважається сприятливою тенденцією для підприємства
	тривалість фінансового циклу, днів	ТОЦ – ОКЗД	зменшення значення показника вважається сприятливою тенденцією для підприємства
	коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	$\frac{СДЗ}{ВР}$	зменшення значення показника вважається сприятливою тенденцією
	оборотність власного капіталу, оборотів	$\frac{ВР}{СРВК}$	збільшення значення цього показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	оборотність сукупного капіталу, оборотів	$\frac{ВР}{Б}$	збільшення значення цього показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	коефіцієнт стійкості економічного росту	$\frac{\text{ЧП} - \text{ДВА}}{ВК}$	показує, якими в середньому темпами може розвиватися підприємство в майбутньому
	поточна платоспроможність	ДФлук+ДФлін+ГК-КП	від'ємний результат свідчить про поточну неплатоспроможність підприємства

Закінчення табл. Г.1

1	2	3	4
	коефіцієнт Бівера	$\frac{(\text{ЧП}-\text{А})}{\text{ПК}}$	якщо показник не перевищує 0,2, це відображає небажане скорочення частки прибутку, яка направляється на розвиток виробництва
	2.3 Оцінка рентабельності		
	рентабельність продукції, %	$\frac{\text{ВПЗ} \times 100}{\text{СР} + \text{АВ} + \text{ВЗ}}$	збільшення значення показників рентабельності вважається сприятливою тенденцією для підприємства
	рентабельність активів, %	$\frac{\text{ПЗЗД зп} \times 100}{(\text{Б нач} + \text{Б кін})/2}$	
	рентабельність сукупного капіталу, %	$\frac{\text{ЧП} \times 100}{\text{Б}}$	
	рентабельність власного капіталу, %	$\frac{\text{ЧП} \times 100}{\text{СРВК}}$	
	період окупності власного капіталу	$\frac{\text{СРВК}}{\text{ЧП}}$	сприятливою тенденцією для підприємства вважається зниження значення цього показника

**ПЕРЕЛІК ПОКАЗНИКІВ,
що використовуються при здійсненні поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств**

Скорочення	Найменування показника
1	2
Б	баланс
Б початок	баланс на початок періоду
Б кінець	баланс на кінець періоду
ВК	власний капітал
ВОА	власні оборотні активи
ВОЗ	вартість основних засобів (залишкова)
ГК	грошові кошти та їх еквіваленти в національній та іноземній валюті, поточні фінансові інвестиції
ДП	довгострокові пасиви
З	запаси
ЗОЗ	знос основних засобів (на початок, кінець періоду)
ЗНВП	забезпечення наступних виплат і платежів
ДМП	доходи майбутніх періодів
ПФІ	поточні фінансові інвестиції
ПЗ	поточні зобов'язання
ДФІук	довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств
ДФІін	довгострокові фін. інвестиції – інші
ВМП	витрати майбутніх періодів
НА	необоротні активи
НДП	“нормальні” джерела покриття
ОА	оборотні активи
ПВОЗ	первісна вартість основних засобів (на початок, кінець періоду)
ПВОЗКП	первісна вартість основних засобів на кінець періоду
ПВОЗПП	первісна вартість основних засобів на початок періоду
ПК	позиковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання)
СРВК	середня вартість основних засобів
СДЗ	середня дебіторська заборгованість
СЗ	середні запаси
СКЗ	середня кредиторська заборгованість
ФК	функціонуючий капітал
ВР	дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
ЗВЗП	затрати на виробництво та збут продукції
ВПЗ	валовий прибуток (збиток)
СР	собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
АВ	адміністративні витрати
ВЗ	витрати на збут
ПЗЗД зп	прибуток (збиток) від звичайної діяльності за звітний період
ЧП	чистий прибуток (збиток)
А	амортизація як елемент операційних витрат
ВАЧОЗ	вартість активної частини основних засобів на кінець року

1	2
ЗАЧОЗ	знос активної частини основних засобів на кінець року
ПВАЧОЗ	первісна вартість активної частини основних засобів на початок року
ПВОЗВПП	первісна вартість основних засобів, які вибули протягом періоду
ПВОЗНПП	первісна вартість основних засобів, які надійшли протягом періоду
ОЗ	основні засоби (усього по підприємству) станом на кінець року
ОЗОД	основні засоби основного виду економічної діяльності
ОЗПА	вартість основних засобів, на які повністю нараховано амортизацію (знос)

Таблиця Г.3

Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства

№ з/п	Показники	Фактичне значення за два попередні роки			Примітки (висновки), нормативне значення
		200_ р.	200_ р.	зміни (+/-)	
1	2	3	4	5	6
1.1. Загальні показники діяльності підприємства					
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн				
2	Чистий прибуток (збиток), тис. грн				
3	Середньооблікова чисельність працівників, осіб				
4	Фонд оплати праці, тис. грн				
5	Власний капітал, тис. грн				
6	Необоротні активи, тис. грн				
7	Довгострокові зобов'язання, тис. грн				
8	Короткострокові кредити та позики, тис. грн				
9	Дебіторська заборгованість, тис. грн				
10	Запаси, тис. грн				
11	Власні оборотні засоби, тис. грн				
12	Функціонуючий капітал, тис. грн				
13	Продуктивність праці, тис. грн./особу				
1.2. Показники ліквідності					
14	Коефіцієнт поточної ліквідності				1,5

1	2	3	4	5	6
15	Коефіцієнт швидкої ліквідності				0,6-0,8
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)				0,2-0,35
17	Маневреність власних оборотних засобів				0-1
18	Коефіцієнт покриття запасів				>1
19	Коефіцієнт фінансової автономії				0,5
1.3. Показники фінансової стійкості					
20	Коефіцієнт концентрації власного капіталу				> 0,5
21	Коефіцієнт фінансової залежності				= 2
22	Коефіцієнт маневреності власного капіталу				> 0,1
23	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу				< 0,5
24	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень				
25	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів				
26	Коефіцієнт структури позикового капіталу				
27	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів				
28	Коефіцієнт забезпечення власними засобами				0,1
29	Показник фінансового лівериджу				< 0,25
30	Тривалість фінансового циклу				
31	Поточна платоспроможність				
32	Коефіцієнт Бівера				>0,2

Таблиця Г.4

Формування чистого прибутку

Період, одиниця виміру	Чистий дохід (виручка) від реалізації	Операційні витрати та доходи	Фінансовий результат від операційної діяльності	Інші звичайні доходи та витрати	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	Надзвичайні доходи та витрати	Податки на прибуток	Чистий прибуток, збиток (+/-)
Рік								
тис. грн								
%	100							

Таблиця Г.5

Аналіз структури прибутку підприємства

№ з/п	Показник	Код рядка форми № 2	На початок року		На кінець звітного періоду		Відхилення	
			тис. грн.	частка в загальному обсязі, %	тис. грн.	частка в загальному обсязі, %	(+,- тис. грн.)	(+,- %)
1	Фінансові результати від операційної діяльності	2190 (2195)						
2	Дохід (втрати) від участі в капіталі	2200 - 2255						
3	Інші фінансові доходи (витрати)	2220 - 2250						
4	Інші доходи (витрати)	2240 - 2270						
5	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	2290 (2295)						

Таблиця Г.6

Аналіз показників рентабельності (%)

№ з/п	Найменування показника	За попередній рік	За поточний рік	Зміни (+/-)
1	Рентабельність продукції			
2	Рентабельність основної діяльності			
3	Рентабельність сукупного капіталу			
4	Рентабельність власного капіталу			
5	Період окупності власного капіталу			

Зміст

Вступ	3
1. План-структура тренінгу з розподілом етапів та часу	5
2. Організаційна структура тренінгу	8
3. Методичні рекомендації з проведення змістової частини тренінгу	10
4. Організація самостійної роботи здобувачів в межах тренінгу	13
5. Система контролю та оцінювання результатів тренінгу, успішності навчання здобувачів	14
Висновки	16
Рекомендована література	17
Додатки	20

**Методичні рекомендації до комплексного тренінгу
для здобувачів вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок» освітньої програми «Фінанси і
кредит» першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Берест М. М.**
Полтініна О. П.

Відповідальна за видання *І. В. Журавльова*

Редактор

Коректор

План 2024 р. Поз. № 13ЕВ.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. Обл.-вид. арк. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Науки, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*